

ภาวะผู้นำกับการจัดการความโลภ

Leadership and Greed Management

แม่ชีสุนันtha เรียงแหลม

Sunantha Reanglaem

นิสิตปริญญาเอก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

สังคมในอดีตถึงปัจจุบันมักประสบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน สาเหตุมาจากความโลภ อันเป็นปัญหาระดับโลก จึงต้องร่วมมือกันแสวงหาทางออกในการแก้ปัญหาดังกล่าว

บทความนี้ต้องการตอบคำถามว่า ผู้นำจะบริหารคุณสมบัตินในความเป็นภาวะผู้นำของตนในการสร้างกระบวนการจัดการความโลภของตนและคนในองค์กร ตามหลักพุทธธรรมให้อยู่ในการควบคุมได้อย่างไร เพราะว่าคุณเป็นผู้นำที่สามารถสอดแทรกอิทธิพลบางประการอันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มหรือองค์กรได้มากที่สุด พระพุทธเจ้าได้ตรัสตอบคำถามในประเด็นนี้ว่า ความโลภ คือ ความอยากได้ เป็นความชั่วร้าย

การจัดการความโลภ หมายถึง การสร้างกระบวนการ ตามหลักพุทธธรรม เพื่อแก้ปัญหาความโลภ (๑) สัมมาสติ คือ การระลึกรู้ชอบ (๒) ทาน คือ การแบ่งปัน (๓) “ศีล” ในบทความนี้มุ่งศึกษาในประเด็นศีลข้อ ที่ ๒ คือ “อทินนาทาน (๔) “ปัญญาสัมมาทิฐิ” คือ การรอบรู้ในการจัดการความโลภ

Abstract

The social in the past arrives at now face a problem dishonesty corruption the cause is from greed, be world-class problem then must join hands seek for the exit in the remedy aforementioned.

A leader will administrate the property in the leadership be of the self in building procedure, manage the greed of the self and a person in the organization, traditionally how is the Buddhist moral code has been giving in the supervision, because, a leader is who can insinuate some aspects influence causes the change of the group or, the organization has most, Buddha has said that the questions in this issue that, greed, be, greed, be the malignance.

Greed administration, mean, make procedure, traditionally the Buddhist moral code, for solve a problem the greed, (1), right mindfulness, be, the recall likes, (2), Liberalitg, be, the idivides, (3), religious precept, in this article is bound for study in religious precept issue, be that 2, Laking what is not given, (4) Visdom Right understanding, be, knowledge in greed administration.

๑. บทนำ

ภาวะผู้นำ (Leadership) หรือความเป็นผู้นำ เป็นคุณสมบัติที่มีอยู่ในตัวของผู้นำ หมายถึงความสามารถในการนำซึ่งประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง หรือบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติเฉพาะอย่าง คือสามารถสอดแทรกอิทธิพลบางประการอันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มได้มากที่สุด ในบทความเรื่องภาวะผู้นำกับการจัดการความโลภนี้ ต้องการนำเสนอประเด็นที่ว่า ตัวผู้นำจะต้องใช้ภาวะผู้นำของตนคือคุณสมบัติที่มีอยู่ในตัวมาสร้างกระบวนการคือใช้หลักพุทธธรรม ได้แก่ทาน ศีล และปัญญาสัมมาทิฐิจัดการกับทุจริตอันเกิดจากความโลภของตนและบุคคลในองค์กร ให้อยู่ในขอบเขตได้อย่างไร ไม่ให้ล่วงละเมิดออกทาง กาย และวาจา หรือที่เรียกว่า “วิตกโทษ” เพราะว่าเป็นธรรมดาของปุถุชนย่อมมีความโลภอยากได้อยู่ในใจแล้ว แต่จะอย่างไรเพื่อจัดการความโลภซึ่งเป็นพฤติกรรมของกิเลส มาเป็นฉันทะในการสร้างความพอใจเพื่อประกอบสัมมาอาชีพะในระบบทุนนิยม

ความโลภเป็นความอยากได้ไม่รู้จักพอ ก่อให้เกิดความทุจริตประพฤติผิดศีลธรรม ผู้นำและผู้ตามในระบบทุนนิยม มักให้คุณค่าแก่วัตถุภายนอกเกินขอบเขตในแต่ละองค์กร ทำให้เกิดความไม่สุจริตต่อหน้าที่ของตน เพราะความโลภอยากได้มากเกินไป (อติโลภ) ด้วยการคอร์รัปชั่นยกยอก และฉ้อโกงทรัพย์สินของผู้อื่น อาการเหล่านี้เป็นพฤติกรรมของผู้ล่ออำนาจของความโลภเกิน ฉะนั้นในบทความนี้ผู้เขียนขอแนะนำ ภาวะผู้นำคืออะไร ความโลภคืออะไร ความโลภเกิดจากอะไร และภาวะผู้นำที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความโลภโดยตรงคืออะไร

๒. ความหมายของคำว่า ภาวะผู้นำ

ผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ความสามารถ และคุณสมบัติต่าง ๆ ของผู้นำที่ปฏิบัติงานนั้นได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายคำว่า “ภาวะผู้นำ” ไว้หลายนัย ในที่นี้จะยกความหมายโดยทั่วไปเพื่อความเข้าใจง่ายดังนี้

เดสเลอร์^๑ กล่าวถึงภาวะผู้นำหรือคุณสมบัติที่ดีของผู้นำว่ามี ๖ ประการคือ

(๑) เป็นผู้นำที่มีแรงจูงใจ หมายถึง เป็นผู้มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะประสบความสำเร็จมีพลังอย่างมากและมีความมุ่งมั่นที่จะเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ

(๒) มีความต้องการที่จะเป็นผู้นำ ชอบที่จะเป็นผู้นำมากกว่าผู้ตามและจะเป็นผู้มีอิทธิพลเหนือผู้อื่น

(๓) มีความซื่อสัตย์และมีคุณธรรม

(๔) เป็นผู้มีความมั่นใจ ซึ่งความมั่นใจนี้จะเป็นบทบาทต่อการตัดสินใจ และทำให้ผู้บังคับบัญชามีความเชื่อมั่นในผู้นำ

(๕) มีความสามารถในการรับรู้และมีความฉลาด

(๖) ต้องเป็นผู้รู้จักองค์กรเป็นอย่างดี เพราะจะเป็นข้อมูลที่ช่วยในการตัดสินใจที่ถูกต้องและเหมาะสม

๒.๑ ลักษณะของภาวะผู้นำ

มิทเชล และลาร์สัน จูเนียร์ (Michell and Larson, Jr., 1987 : 435-436) ได้ชี้ให้เห็นองค์ประกอบที่สำคัญ ๓ ประการ ในการพิจารณาว่าผู้นำใดมีภาวะผู้นำหรือไม่ ได้แก่

๑. ผู้นำเป็นกระบวนการ
๒. มีระดับความถูกต้องของการใช้อิทธิพล
๓. มีความสำเร็จของจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

๑) ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการของการใช้อิทธิพล ผู้นำจะพยายามมีอิทธิพลเหนือผู้ตาม เพื่อให้มีพฤติกรรมการปฏิบัติงานตามต้องการ โดยมีจุดมุ่งหมายขององค์กรเป็นเป้าหมาย ไม่ใช่เรื่องของบุคคลที่จะพึงมีภาวะผู้นำได้โดยที่ไม่ได้มีกระบวนการทำใด ๆ เป็นกระบวนการ (Process) ให้เกิดอิทธิพลต่อผู้อื่น ดังนั้นผู้นำทางการแต่งตั้ง เช่นผู้อำนวยการ ผู้บัญชาการ อาจจะมีภาวะผู้นำหรือไม่ก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่ามีลักษณะทั้ง ๓ ประการหรือไม่ ในทางตรงข้ามผู้ที่แสดงภาวะผู้นำอาจจะเป็นผู้ที่

^๑ Gary Dessler, **Management: Principles and practices for Tomorrow's Leaders**, 3rd ed., (New Jersey : pearson Education, Inc., 2004), pp. 256-258.

เป็นแบบทางการ แต่มีองค์ประกอบ ๓ ประการนั้น

๒) ภาวะผู้นำนอกจากจะเป็นกระบวนการแล้ว ภาวะผู้นำจะเกิดได้ก็ต่อเมื่อผู้ตามยอมให้ใช้อิทธิพลต่อตัวเขา ซึ่งโดยทั่วไปก็ต้องพิจารณาถึงระดับความถูกต้องของอิทธิพลที่ใช้ด้วยว่า ไม่ใช่เป็นการใช้อำนาจเข้าขู่ข่มขู่ หรือบีบบังคับให้ทำตาม เพราะถ้าเป็นการเช่นนั้นก็ไม่ถือว่าเป็นภาวะผู้นำได้

๓) ภาวะผู้นำจะถูกอ้างถึงเมื่อจุดมุ่งหมายของกลุ่มหรือองค์กรประสบความสำเร็จ ดังนั้นหากผู้นำไม่สามารถนำกลุ่มไปสู่ความสำเร็จดังกล่าว ก็ย่อมหมายถึงว่าผู้นำไม่ได้แสดงภาวะผู้นำ หรือไม่มีความสามารถในการเป็นผู้นำนั่นเอง

๒.๒ คุณสมบัติของผู้นำ

(๑) ครองตน

มีความประพฤติปฏิบัติตนดี, มีความรู้ ความสามารถ เข้าใจเหตุการณ์, มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทนอดกลั้น, มีเหตุมีผล, มีการควบคุมอารมณ์ที่ดี (EQ=Emotional Quotient)

(๒) ครองคน

มีมนุษยสัมพันธ์ดี, มีความเสียสละ, มีความจริงใจ, มีความสามารถในการจูงใจ, มีความปรารถนาส่งเสริมให้ลูกน้องก้าวหน้า

(๓) ครองงาน

มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์, มีความรับผิดชอบ, มีการตรงต่อเวลา, มีความมุ่งมั่นในการสร้างผลงานมีผลงานเป็นที่ประจักษ์, มีความกล้าหาญ^๒

๒.๓ ประเภทของผู้นำ

จากการจำแนกประเภทของผู้นำ อาจจำแนกโดยอธิบายให้เห็นถึงการเกิดผู้นำว่าเกิดขึ้นได้ ๒ ประเภท คือ

๑. จำแนกโดยสถานการณ์และโดยตำแหน่ง

๒. จำแนกโดยลักษณะในการบริหารซึ่งมี ๓ ประเภทซึ่งจะเน้นที่พฤติกรรมของผู้นำเป็นสำคัญว่าผู้นำมีพฤติกรรมเช่นไรดังนี้

- ผู้นำแบบใช้พระเดช หมายถึง ผู้นำที่ยึดเอากฎหมาย ระเบียบแบบแผนเป็นที่ตั้ง
- ผู้นำแบบใช้พระคุณ หมายถึง ผู้นำที่มีอำนาจและศิลปะในการที่จะสามารถจูงใจให้บุคคลทั้งหลายปฏิบัติตามที่ตนประสงค์ได้

^๒The American Heritage Dictionary, 1985 : 719 อ้างใน http://www.kruinter.com/show.php?id_quiz=98&p=11 ศักดิ์ชัย ภูเจริญ (๒๗ ก.พ. ๒๕๕๔)

- ผู้นำแบบสัญลักษณ์ หมายถึง ผู้นำที่มีลักษณะเป็นสัญลักษณ์ของผู้อยู่ในฐานะตำแหน่งที่ควรแก่การเคารพนับถือ

ถ้าพิจารณาผู้นำแบบใช้พระเดชจะพบว่า ตรงกับประเภทของภาวะผู้นำคือ **ผู้นำประเภทนิเสธ** ส่วนผู้นำโดยตำแหน่งก็มักจะมีพฤติกรรมแบบ**ผู้นำแบบใช้พระเดช** เป็นส่วนมาก คือ เมื่อได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ก็มักยึดเอากฎหมายและระเบียบแบบแผนเป็นที่ตั้ง แต่ก็มีบ้างที่ใช้พระคุณ ส่วนผู้นำแบบใช้พระคุณนั้นตรงกับ **ผู้นำประเภทปฏิฐาน** และผู้นำโดยสถานการณ์ เพราะเป็นผู้นำที่ทำให้ผู้ร่วมงานเลื่อมใสศรัทธา และเห็นอกเห็นใจผู้ร่วมงานเหมือนๆ กัน ทั้งยังเป็นผู้นำที่อาจจะไม่ได้รับการแต่งตั้งตามกฎหมายอีกด้วย

๒.๔ รูปแบบผู้นำที่มีประสิทธิผลสูง

การศึกษาเกี่ยวกับผู้นำมีหลายลักษณะ จากการศึกษาของวิลเลียม เจ เรดดีน (William J. Reddin) ได้อธิบายถึงความสัมพันธ์กันของพฤติกรรมของผู้ใต้บังคับบัญชาและสถานการณ์ โดยแสดงให้เห็นถึงรูปแบบผู้นำที่มีประสิทธิผลมากกว่า และผู้นำที่มีประสิทธิผลน้อยกว่า ดังนี้

๑. นักบริหาร (Executive) ผู้นำแบบนี้จะมีความสนใจเป็นอย่างมาก ทั้งในเรื่องของงานและสัมพันธภาพระหว่างบุคคล มีความสามารถในการจูงใจคน กำหนดมาตรฐานในงานสูง เข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และการทำงานเป็นทีม

๒. นักพัฒนา (Develop) ผู้นำแบบนี้จะให้ความสำคัญกับเรื่องสัมพันธภาพระหว่างบุคคลมากกว่าให้ความสนใจกับงาน จะให้ความไว้วางใจผู้ร่วมงาน สร้างแรงจูงใจและให้กำลังใจเพื่อให้ทุกคนพัฒนาตนเอง

๓. นักเผด็จการแบบใช้พระคุณ (Benevolent autocrat) ผู้นำแบบนี้จะให้ความสนใจอย่างมากกับงาน และให้ความสนใจเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลน้อย มุ่งประสิทธิผลของงาน และทำให้บรรลุผลได้ดี โดยไม่ทำให้เกิดความขุ่นข้องหมองใจ

๔. ผู้รักษากฎระเบียบ (Bureaucrat) ผู้นำแบบนี้จะไม่ให้ความสนใจมากนัก^๓

สำหรับความหมายของภาวะผู้นำเกือบทั้งหมดจะเกี่ยวข้องกับการใช้อิทธิพล ซึ่งส่วนมากจะเป็นผู้นำ (Leader) พยายามจะมีอิทธิพลต่อผู้ตาม (Followers) ในกลุ่มหรือบุคคลอื่นๆ เพื่อให้มีทัศนคติพฤติกรรมและอื่นๆ ไปในทิศทางที่ทำให้จุดมุ่งหมายของกลุ่มหรือองค์กรประสบความสำเร็จ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำ (Leadership) คือกระบวนการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือมากกว่าพยายามใช้อิทธิพลของตนหรือกลุ่มตน กระตุ้น ชี้นำ ผลักดัน ให้บุคคลอื่นหรือกลุ่มบุคคลอื่นมีความ

^๓ http://www.kruinter.com/show.php?id_quiz=98&p=1 คัดคัดชัย ภูเจริญ (๒๗ ก.พ. ๒๕๕๔).

เต็มใจ และกระตือรือร้นในการทำสิ่งต่างๆ ตามต้องการ โดยมีความสำเร็จของกลุ่มหรือองค์กร เป็นเป้าหมาย

๓. ความหมายของความโลภ

๓.๑ ความทั่วไป

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒ ให้ความหมายว่า ความโลภ หมายถึง ความอยากได้ไม่รู้จักพอ ในทางทุจริตผิดศีล^๔

๓.๒ ความหมายเชิงพุทธ

เมื่อพิจารณาถึงรากศัพท์เดิม คำว่า “โลภ” เป็นภาษาบาลี มาจาก ลภฺ ชาติ (คิทธิย) ในความละโมภ, มกมาก, อยากได้, ลง ย บัจจย แปลงที่สุดชาติกับ ย บัจจย เป็น พภฺ มีรูปวิเคราะห์ว่า ลุพฺกตฺติ โลภ^๕ หมายถึง สภาวะที่ทำให้จิตให้ละโมภหรืออยากได้^๖

๓.๓ ความโลภเกิดจากอะไร

ในพระสูตรตันตปิฎก พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ความโลภจัดเป็นอกุศลมูล”^๗ ความโลภเกินไปเป็นความชั่วร้าย” (อติโลภो हि पापโก)^๘ สาเหตุของความโลภในด้านบัจจยภายในย่อมาจากสภาพจิตใจที่เศร้าหมอง นั่นคือ โมหะ ความลุ่มหลงมัวเมา ซึ่งเป็นอกุศลมูลข้อที่ ๓ “โมหะ ความหลง เป็น

^๔ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, (กรุงเทพมหานคร : ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์, พ.ศ. ๒๕๕๒), หน้า ๑๐๔๖.

^๕พระมหาปราโมทย์ ปโมทิตฺ, พจนานุกรมธาตุ ภาษบาลี, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทเอกพิมพ์ไทย จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๑๒๖.

^๖(ที.ม. (บาลี) ๑๐/๒๑๖/๑๓๔, ที.ม.(ไทย) ๑๐/๒๑๖/๑๖๔.) (คำว่า “โลภ” มาจาก ลภฺ ชาติ (อิจฺฉาย + ณ) โลภ, ตัณหา, ความอยาก, ความต้องการ, ความโลภ. มีรูปวิเคราะห์ว่า ลุพฺกนฺ โลภ ความอยาก ชื่อว่า โลภะ (ลภ ณ, วุทธิ อุ เป็น โอ) ดังความว่า “โลภो จิตตสฺส อุปกิเลส, โลภะ เป็น อุปกิเลสของจิต” หมายถึง สภาวะที่ทำให้จิตเศร้าหมอง อภิธานวรรณนา, แปลเรียบเรียงโดย พระมหาสมปอง มุทิตฺ, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๕๒), หน้า ๒๒๐.) ดูใน ม. มุ. (บาลี) ๑๒/๑๗๕/๑๓๖, ม.มุ. (ไทย) ๑๒/๑๗๕/๑๗๗. ตณฺหา มาจาก (ตส ปิปาสาय+ณฺห+อา) ตณฺหา, ความอยาก, ความต้องการ, ความปรารถนา, ความใคร่. มีรูปวิเคราะห์ว่า ยาย ตสนฺติ สา ตณฺหา หมายถึง ความอยากที่ทำให้กระหาย ชื่อว่า ตณฺหา (ลภ สฺ ที่สุดชาติ ลภสฺระหน้า) อภิธานวรรณนา, พระมหาสมปอง มุทิตฺ หน้า ๒๑๘).

^๗อง.เอกก. (บาลี) ๒๐/๗๐/๑๙๖, อง.เอกก. (ไทย) ๒๐/๗๐/๒๗๕.

^๘วิ.ภิกขุณี. (บาลี) ๓/๓๓/๕๖, วิ.ภิกขุณี. (ไทย) ๓/๓๓/๑๒๘.

สาเหตุให้เกิดความโลภที่เนื่องมาจากการนึกคิดของตนเองด้วยความอยากได้เพราะไม่มีโยนิโสมนสิการและอำนาจของความโลภซึ่งเป็นมโนทุจริต หมายความว่า ทุจริตทางใจ คิดโลภอยากได้ของคนอื่นหรือของที่ไม่ควรจะได้^๙

สาเหตุของความโลภในด้านของปัจจัยภายนอก คือ ผู้นำให้ค่านิยมในการครอบครองวัตถุที่สังคมให้คุณค่ามาก โดยไม่เว้นพื้นที่สำหรับแบ่งปันผลประโยชน์แก่ผู้อื่น สังคมจะให้คุณค่าแก่ผู้นำที่สามารถครอบครองวัตถุที่ประกอบด้วย สังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ ว่าเป็นจำนวนมาก สังคมปัจจุบันมักจะยกย่องผู้ที่ครอบครองทรัพย์สินต่าง ๆ เพื่อให้ประเด็นนี้ชัดเจนผู้เขียนใคร่แนะนำเสนอกรณีศึกษาดังนี้

๓.๔ ทำไมจึงโลภ

สำหรับในสังคมปัจจุบันเป็นเพราะการให้ค่านิยมในการบริโภคและค่านิยมในวัตถุ คือ กำหนดให้บุคคลมีกำลังในการบริโภคสิ่งของต่างๆ และครอบครองวัตถุที่เป็นสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ที่สังคมให้คุณค่าว่าเป็นคนเก่ง เป็นคนมีความสามารถและอยู่ในตำแหน่งทางสังคมระดับสูง

ค่านิยมดังกล่าวมีกำลังมากในปัจจุบัน ช่องทางที่ทำให้บุคคลพยายามหาสิ่งของมาบำรุงบำเรอและรู้สึกว่ามีความต้องการในสิ่งของต่างๆ โดยไม่รู้อิ่ม การโฆษณาผ่านสื่อต่างๆ ล้วนกระตุ้นให้คนเกิดความโลภหรือต้องการในสิ่งนั้นๆ ไม่มีที่สิ้นสุด สังคมปัจจุบันกำหนดคุณค่าของบุคคลบนพื้นฐานของปริมาณการบริโภคสิ่งของต่างๆ สังคมจะยกย่องชื่นชมคนที่มีกำลังทรัพย์มากและยกย่องคน สามารถครอบครองสิ่งของที่มีราคาแพงตามที่สังคมยกย่อง จึงเป็นสาเหตุของการเกิดโลภะและแสวงหาในทางทุจริต

ค่านิยมในการบริโภคทำลายต่อคำสอนของพระพุทธศาสนาในเรื่อง “รู้จักประมาณในการบริโภค” พระพุทธศาสนาสอนให้บริโภคอย่างมีคุณค่าและพอเหมาะแก่การดำรงชีวิตเท่านั้น และค่านิยมในการบริโภคมาพร้อมกับเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ซึ่งเป็นเศรษฐกิจที่เน้นผลกำไรของผู้ประกอบการเป็นหลักสำคัญที่สุด^{๑๐}

๓.๕ ผู้นำที่เกี่ยวข้องกับความโลภ

ในประเด็นที่ผู้นำที่เกี่ยวข้องกับความโลภของเศรษฐกิจในระบบทุนนิยมดังกล่าว เพื่อให้เห็นประเด็นปัญหาที่เป็นรูปธรรม ผู้เขียนใคร่เสนอกรณีศึกษาของผู้นำที่ไม่มีจริยธรรมของความภาวะผู้นำในปัจจุบันมาเปรียบกับผู้นำเชิงพุทธดังนี้

^๙ อภิ.วิ. (บาลี) ๓๕/๑๑๓/๔๔๔, อภิ.วิ. (ไทย) ๓๕/๑๑๓/๕๗๑. ดูเทียบใน พระราชธรรมนิเทศ (ระบบจิตตภาโณ), **ธรรมปริทรรศน์ ๒**, (อธิบายธรรมวิภาค ปริเฉทที่ ๒), (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๘๖.

^{๑๐} จานงค์ อติวัฒน์สิทธิ์, **ศาสนา ชีวิต และสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ สุขภาพใจ, ๒๕๔๗), หน้า ๑๑๕-๑๑๖.

(ก) กรณีศึกษาในปัจจุบัน

กรณีของนายเบอร์นาร์ด แมดอฟฟ์ อดีตผู้บริหารตลาดหุ้นแนสแดคในตลาดวอลล์สตรีท ในประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้จัดตั้งกองทุนเฮดจ์ฟันด์ในรูปแบบของ แชร้ลู่โก้ (ponzi scheme) ใน ค.ศ.๑๙๙๐ คำว่า Ponzi scheme หรือ แชร้ลู่โก้ คือแผนหลอกลวงที่มีลักษณะคล้ายกับ Pyramid scheme โดยมีเป้าหมายหลอกลู่นำเงินมาลงทุนกลุ่มแรกๆว่าจะได้รับอัตราผลตอบแทนสูงมาก โดยที่นายแมดอฟฟ์ นำเงินลงทุนของนักลงทุนรุ่นหลังๆ มาจ่ายเป็นผลตอบแทนให้แก่นักลงทุนกลุ่มแรกๆ กองทุนแห่งนี้แสวงหาผลประโยชน์อยู่เป็นเวลานาน ส่งผลให้สถาบันการเงินหลายแห่งทั่วโลกรวมกองทุน นักลงทุนผู้มั่งคั่งและผู้มีชื่อเสียง สูญเสียเงินไปกับการหลอกลวงในครั้งนี้เป็นวงเงินถึง ๕ หมื่นล้านดอลลาร์ แชร้ลู่โก้ประเภทนี้ถือเป็นการกระทำความผิดตามกฎหมายแห่งสหรัฐอเมริกา สถาบันการเงินทั่วโลกที่ได้รับผลกระทบอย่างหนักอยู่แล้วจากภาวะเศรษฐกิจถดถอยและวิกฤตการณ์การเงิน ซึ่งถือว่าแมดอฟฟ์ “สอบตก” ทุกวิชาในบททดสอบของชีวิต ทั้งในด้านคุณธรรม และมโนธรรม พฤติกรรมของนายแมดอฟฟ์ที่เกิดจากความโลภ ในที่สุดเขาถูกศาลสั่งจำคุก ๑๕๐ ปี พร้อมกับถูกยึดทรัพย์ทั้งหมด^{๑๑}

กรณีของนาย จุง มงกู ประธานบริษัทฮุนได (เฮียนแด) ในประเทศเกาหลี ซึ่งถูกดำเนินคดีในข้อหาขโมยทรัพย์สินบริษัทเป็นเงิน ๑๑๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐไปใช้ส่วนตัว และจ่ายให้นักการเมือง ข้าราชการและบริษัทลับบี้ โดยถูกดำเนินคดีมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๙ อัยการเสนอให้ลงโทษจำคุก ๖ ปี ส่งผลให้นายจุงมงกู ต้องรับโทษและออกมาขอโทษประชาชนพร้อมกับบริจาคเงิน ๑,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพื่อสาธารณกุศลเป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม^{๑๒}

ในประเด็นผู้นำที่เกี่ยวข้องกับความโลภของเศรษฐกิจในระบบทุนนิยม ของนายเบอร์นาร์ด แมดอฟฟ์ ทำให้วิเคราะห์ได้ว่าทำไมแมดอฟฟ์ ในฐานะเป็นผู้นำ แต่ขาดจริยธรรมของความเป็นผู้นำ ไม่สร้างกระบวนการจัดการความโลภของตัวเอง กลับใช้ความเป็นภาวะผู้นำของตนในทางผิด คือ ทำแผนการหลอกลวงเอาเงินของนักธุรกิจที่มาร่วมหุ้นด้วย ในระบบของแชร์ลู่โก้ได้จำนวนมาก เมื่อมองในมุมกลับจะพบว่า การให้ค่าตอบแทนที่สูงแก่นักลงทุนรุ่นแรก เพื่อกระตุ้นความโลภของนักลงทุนรุ่นหลัง เพราะความโลภอยากได้มาก ๆ โดยขาดปัญญาสัมมาทิฐิ ในที่สุดนักลงทุนที่หวังผลตอบแทนเหล่านั้นต้องสูญเสียเงินเป็นจำนวนมากและกลับไม่ได้รับค่าตอบแทน

(ข) กรณีศึกษาเชิงพุทธ

หลักฐานในพระไตรปิฎกได้แสดงถึงลักษณะของผู้นำ ที่มีคุณธรรมหรือภาวะผู้นำที่มีกระบวนการจัดการความโลภจนประสบความสำเร็จและปลอดภัยในชีวิต แต่ผู้นำที่ขาดคุณธรรมของภาวะผู้นำต้องเสื่อมจากลาภและประสบความหายนะมีตัวอย่างดังนี้

^{๑๑} ที่มา <http://www.ryt9.com/s/iq03/488910> และ www.๒.numia.com/26546/06/thai-social.

^{๑๒} http://www.the-thainews.com/analyzed/inter/int020350_6.htm (๘ ม.ค ๒๕๕๔).

ในมหาวาณิชชาตก^{๑๓} นายกองเกวียนซึ่งเป็นหัวหน้าพ่อค้าขอร้อง พ่อค้าทั้งหลายที่มาจาก เมืองพาราณสีประสงค์จะตัดต้นไม้เพราะไม่หะความหลงและโลกอยากจะได้มาก ๆ ว่าอย่าตัดต้นไม้ นี้เลย ต้นไม้นี้กิ่งทางทิศตะวันออกก็ให้ น้ำ กิ่งทางทิศใต้ก็ให้ข้าวและน้ำ กิ่งทางทิศตะวันตก ก็ให้นางนรี และกิ่งทางทิศเหนือก็ให้สิ่งของที่ปรารถนาทุกอย่าง บุคคลพืงหนึ่งหรือคนที่รุ่มเงาแห่งต้นไม้ใด ก็ไม่ควรหัก รานก้านแห่งต้นไม้ นั้น เพราะผู้ประทุษร้ายมิตรเป็นคนเลวทราม แต่พ่อค้าเหล่านั้นไม่เชื่อถือถ้อยคำ นายกองเกวียนผู้เป็นหัวหน้า ต่างก็ถือขวาน พากันเข้าไปหมายจะตัดต้นไม้ที่โคน ต้นใดนั้น นาคทั้ง หลายก็พากันออกมาฆ่าพ่อค้าเสียทั้งหมด เว้นไว้แต่นายกองเกวียนเท่านั้น

ในกรณีนี้ พระพุทธเจ้าตรัสสรุปว่า บุรุษผู้เป็นบัณฑิตเมื่อพิจารณาถึงประโยชน์ของตนไม่ควร รุ อำนาจแห่งความโลภ พืงกำจัดใจอันประกอบด้วยความโลภเสีย ภิกษุรู้โทษอย่างนี้และรู้ต้นเหตุว่า เป็น แตนเกิดแห่งทุกข์ พืงเป็นผู้ปราศจากตัณหาไม่มีความถือมั่น พืงเป็นผู้มีสติละเว้นโดยรอบเกิด.

ในประเด็นนี้มีคำถามว่า ทำไมพวกพ่อค้าทั้งหมดจึงตายในก่อนวัยอันควร ยกเว้นผู้นำ คือ หัวหน้า เพราะว่าผู้นำมีคุณธรรมของภาวะผู้นำมาสร้างกระบวนการในการจัดการความโลภของตัวเองและ องค์กรได้ด้วยสัมมาสติ คือ การระลึกชอบว่า ต้นไม้ให้สิ่งของที่ปรารถนาทุกอย่าง และมีปัญญาสัมมาทิฐิ ว่า บุคคลพืงหนึ่งหรือคนที่รุ่มเงาแห่งต้นไม้ใด ก็ไม่ควรหักรานก้านแห่งต้นไม้ นั้น

ในกพายมูฏฐิตชาตก^{๑๔} กล่าวถึงความโลภมากกว่า ถึงผู้เฒ่าเขาเที่ยวหาอาหารตามกิ่งไม้ ไม่มี ปัญญา มันสาตถ์ว้ทั้งกำเสียหมดแล้ว เทียวค้นหาถั่วเมล็ดเดียวที่ตกลงยังพื้นดิน บุคคลก็เช่นกันที่โลก จัด จะต้องละทิ้งของมากเพราะของน้อย เปรียบเหมือนนารเลื่อมจากถั่วทั้งหมด เพราะถั่วเมล็ดเดียว

ในอลิตามูฏฐิตชาตก^{๑๕} กล่าวถึงความโลภมากลมาทหายว่า พระราชาองค์หนึ่งเกิดความโลภอยาก ได้นางกิริณีได้เดินตามไปจึงทิ้งพระนางอลิตาในป่า ในที่สุดพระนางก็ตัดความเยื่อใยในพระราชาเช่นกัน ฉะนั้น บุคคลผู้ปรารถนาเกินส่วน ย่อมเลื่อมจากประโยชน์ เพราะความโลภเกินประมาณ และเพราะ ความมัวเมาอันเกิดจากความโลภเกินประมาณ เหมือนพระราชาเลื่อมจากนางอลิตามู

ในพระวินัยปิฎกกล่าวถึงกฐณันทาทิกษุณี ว่า กฐณันทาทิกษุณีซึ่งเป็นผู้นำคณะภิกษุณีเกิด ความมักมากไม่รู้จักประมาณ สั่งคนให้ชนกระเทียม เป็นจำนวนมากจากไร่ที่อุบาสกผู้หนึ่งปวารณาไว้ พระศาสดาทรงติเตียนกฐณันทาทิกษุณีแล้วตรัสว่า ขึ้นชื่อว่าบุคคลผู้มักมากย่อมไม่เป็นที่รักที่พอใจ แม้แต่ มารดาผู้บังเกิดเกล้า ทั้งไม่อาจที่จะทำให้มหาชนผู้ยังไม่เลื่อมใสให้เลื่อมใส ทำผู้ที่เลื่อมใสแล้วให้เลื่อม ใสมากขึ้น ทั้งไม่อาจที่ท่าลมาที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้นได้ ส่วนผู้มักน้อยย่อมสามารถ บุคคลได้สิ่งใดพืง พอใจด้วยสิ่งนั้น เพราะผู้โลกจัดเป็นผู้ลามก^{๑๖}

^{๑๓} ดูรายละเอียดใน..พ.ช.า.(บาลี) ๒๗/๑๘๐-๒๐๑/๓๑๓-๓๑๕, พ.ช.า.(ไทย) ๒๗/๑๘๐-๒๐๑/๔๕๒-๔๕๔

^{๑๔} พ.ช.า.(บาลี) ๒๗/๕๑-๕๒/๔๗, พ.ช.า.(ไทย) ๒๗/๕๑-๕๒/๗๗.

^{๑๕} พ.ช.า.(บาลี) ๒๗/ ๑๖๗-๑๖๘/๖๗, พ.ช.า. (ไทย) ๒๗/ ๑๖๗-๑๖๘/๑๑๐.

^{๑๖} วิ.ภิกษุณี. (บาลี) ๓/๕๓/๕๖, วิ.ภิกษุณี. (ไทย) ๓/๕๓/๑๒๘.

เนื้อหาหลักในชาดกนี้ กล่าวถึงความโลภว่า หมายถึง ความอยากได้มากๆ จนเกินขอบเขต ไม่มีสัมมาสติในการยับยั้ง และขาดปัญญาสัมมาทิฐิ ความเห็นที่ถูกต้อง เพราะความอยากได้สิ่งที่มีค่าน้อยจนพลาดโอกาสในของที่มีค่ามาก เพราะไม่มีหลักบริหารจัดการความเป็นภาวะผู้นำในตัวเอง

๔. ภาวะผู้นำที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความโลภโดยตรงคืออะไร

ในประเด็นนี้ คำถามที่น่าสนใจคือว่า ผู้นำจะสร้างกระบวนการตามหลักพุทธธรรมอะไรบ้าง ที่มุ่งเน้นไปที่การจัดการความโลภ ตามความมุ่งหมายของบทความนี้ และวิธีการดังกล่าวมีกระบวนการในการจัดการกับความโลภได้อย่างไร

การสร้างกระบวนการจัดการความโลภกับความโลภเป็นหลักสำคัญ สำหรับผู้นำนับตั้งแต่พระมหากษัตริย์เป็นต้นมา รวมถึงผู้นำในระดับต่างๆ ซึ่งต้องถือหลักธรรม คือ สัมมาสติ คีล และปัญญาสัมมาทิฐิ เพื่อควบคุมปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน เพราะว่าเป็นธรรมชาติของปุถุชนทั่วไปไม่มีความโลภอยู่แล้ว แต่จะทำอะไรที่จะควบคุมให้ความโลภอยากได้อยู่ในขอบเขต ไม่ละเมิดศีลธรรม และผิดกฎหมายบ้านเมือง เช่นการที่จะให้พนักงานในองค์กรนับเงิน ๒๐ ล้านบาทได้นั้น ทางผู้บริหารหรือผู้นำต้องสร้างกระบวนการป้องกันอย่างแน่นหนา ก่อน ด้วยการตรวจค้นตอนเข้าออก พร้อมกล้องวงจรปิด เพื่อควบคุมพฤติกรรมของพนักงานระหว่างนับเงินทุกขั้นตอน “โลภะ” ในความหมาย ตามพระคณาทางพระพุทธศาสนา คือ มโนทุจริต ความอยากได้ของผู้อื่นในทางที่ผิดศีลธรรม

การจัดการกับความโลภ คือ การนำหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยอาศัยแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องหรือสอดคล้องกับสภาพปัญหาผู้นำเศรษฐกิจในระบบทุนนิยม ในประเด็นนี้ผู้เขียนใคร่ นำหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทมาเป็นแนวทางแก้ปัญหาทุจริตที่เกิดจากความโลภของเศรษฐกิจระบบทุนนิยมในสังคมปัจจุบัน

หลักพุทธธรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อความโลภ คือ ทาน คีล และปัญญาสัมมาทิฐิ เมื่อศึกษาลงในรายละเอียดแล้วแนวทางดังกล่าวเป็นวิธีการแก้ปัญหาทางจิตใจและพฤติกรรม เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมภายนอกที่แสดงออกทางสังคมของผู้นำ “เพราะว่าความโลภอยากได้ทรัพย์สินและชื่อเสียง และแสวงหาในทางที่ผิดศีลธรรมจริยธรรมเป็นเรื่องของความคิดที่เป็นมโนทุจริต”^{๑๗} “เพราะมโนกรรมสำคัญกว่ากายกรรมและวจีกรรม”^{๑๘} ดังนั้น วิธีการจัดการความโลภเริ่มต้นด้วยการแบ่งปัน เน้นที่การปรับแนวคิดและกระบวนการทัศน์ให้สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาควบคู่กับการปฏิบัติตนตาม คีล ๕ ที่เป็นวินัยหรือเป็นมาตรฐานของความประพฤติทางสังคม

^{๑๗} พระเทพดิลก (ระแบบ จิตตภาโณ), **อธิบายหลักธรรมตามหมวดจากนวกวาท**, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๘), หน้า ๙๙.

^{๑๘} ม.ม. (บาลี) ๑๓/๕๗/๓๙, ม.ม. (ไทย) ๑๓/๕๗/๕๕.

๔.๑ กระบวนการทำงานของท่าน

โดยปกติ การให้ คือ การปรับเปลี่ยนทัศนคติและป้องกันพฤติกรรมของผู้ที่มีความโลภ มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติตามความเหมาะสม หรือ สอดคล้องกับลักษณะของปัญหาแต่ละกรณี ท่านหมายถึง การตัด หมายความว่าตัดความตระหนี่ ตัดความโลภ ออกจากสันดานของตน^{๑๙}

คำตอบในประเด็นนี้คือ “ผู้นำที่แบ่งปันผลประโยชน์และแบ่งปันความคิดที่สร้างสรรค์ เป็นการเสียสละทางสังคม ที่พระพุทธรศาสนายกย่องได้รับประโยชน์ทั้ง ๒ ฝ่าย” ทั้งเป็นการบรรเทาความโลภ ความตระหนี่ออกจากใจของผู้ที่เป็นผู้ให้ด้วย ดังมีข้อความปรากฏในอรรถกถาขุททกนิกายจริยาปิฎก ว่า “ท่านเป็นปฏิบัติภักซ์ต่อความโลภ”^{๒๐} “ท่านมีการบริจาคเป็นลักษณะ มีการกำจัดความโลภความออยาก ได้เป็นหน้าที่”^{๒๑}

การนำหลักพุทธธรรม คือ ทาน มาใช้กับการจัดการกับความโลภของผู้ในสังคมปัจจุบันซึ่งเป็นระบบทุนนิยม กล่าวคือ ผู้นำของเศรษฐกิจในระบบทุนนิยม ควรปลูกจิตสำนึกในการแบ่งปันผลประโยชน์เหลือเฟือสำหรับผู้อื่นบ้าง ไม่สะสมทรัพย์ไว้มากจนเกินความจำเป็น ซึ่งเป็นอุปสรรคตัดความโลภ ท่านเป็นหลักธรรมกลุ่มเดียวกับศีล คือ เจตนาที่ไม่ละเมิดและเบียดเบียนผู้อื่นที่เป็นวินัยพื้นฐานของสังคม

๔.๒ กระบวนการทำงานของศีล

หลักพุทธธรรมซึ่งเป็นข้อปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา ส่วนที่เกี่ยวข้องกับสังคม ในด้านความสัมพันธ์ทางสังคมได้มากที่สุด คือ ศีล เพราะศีลเป็นระบบการควบคุมชีวิตด้านนอกที่เกี่ยวกับการแสดงออกทางกายวาจา เป็นระเบียบว่าด้วยความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ศีลขั้นพื้นฐานที่สุด คือ “การไม่เบียดเบียนผู้อื่นด้วยกายหรือวาจา ศีลขั้นต้นนี้เรียกว่า ศีล ๕ (สิกขาบท ๕)”^{๒๒} ดังมีข้อความว่า “คนมีศีลไม่ถือเอาสิ่งของ ๆ ผู้อื่นแม้แต่เส้นหญ้า เป็นผู้ไม่โลภ”^{๒๓}

^{๑๙} มงคล. (บาลี) ๒/๓/๒, มงคล. (ไทย) ๓/๓/๓.

^{๒๐} ชุ.จริยา.อ. (บาลี) ๑/๓๕๑, ชุ.จริยา.อ. (ไทย) ๙/๓/๖๑๖.

^{๒๑} ชุ.จริยา.อ. (บาลี) ๑/๓๒๘, ชุ.จริยา.อ. (ไทย) ๙/๓/๕๗๘.

^{๒๒} ที.ปา. (บาลี) ๑๑/๓๑๕/๒๐๘, ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๕/๓๐๒-๓๐๕.

^{๒๓} ชุ.จุ.อ. (บาลี) ๑/๓๓๕, ชุ.จุ.อ. (ไทย) ๙/๓/๕๘๙.

ในประเด็นปัญหาผู้นำเศรษฐกิจในระบบทุนนิยมกับความโลภที่ฉ้อโกงทรัพย์สินผู้อื่น ทางออกคือ ต้องใช้ศีลข้อที่ ๒ เป็นกระบวนการแก้ปัญหาด้วย ควรปลูกจิตสำนึกในสิทธิทางทรัพย์สินของบุคคลอื่น ว่าทรัพย์สินของเราเราก็ไม่ต้องการให้คนอื่นมาล่วงเกินฉันใด ทรัพย์สินของคนอื่นก็มีลักษณะ และใช้สัสมมาอาชีวะ มีฉันทะในการแสวงหาทรัพย์สินโดยชอบธรรมในทางที่สุจริต^{๒๔}

คำตอบในประเด็นนี้ คือ พระพุทธศาสนามองเป้าหมายสัสมมาอาชีวะ โดยมุ่งเน้นด้านเกณฑ์ในเบื้องต้นที่วัดด้วยความต้องการแห่งชีวิตของคน คือมุ่งให้ทุกคนมีปัจจัย ๔ พอเพียงที่จะเป็นอยู่ เป็นการถือเอาคนเป็นหลัก มิได้ตั้งเป้าหมายที่วัตถุทรัพย์สินหรือมบริบูรณ์เป็นหลัก

การตีความศีล ๕ ข้ออทินนาทาน :

การตีความศีล ๕ ข้อที่ ๒ ว่าด้วยการลักทรัพย์ (อทินนาทาน) ให้ครอบคลุมปัญหาทางจริยธรรมของสังคมในระบบทุนนิยมปัจจุบัน:-

๑) อทินนาทานรูปของการขโมยโดยตรง : ได้แก่ การขโมยหรือการละเมิดทรัพย์สินของคนอื่นโดยตรง เฉพาะทรัพย์สินประเภทที่จับต้องได้ หรือเคลื่อนย้ายได้ นี้ความหมายของศีล ข้ออทินนาทานแบบเดิมซึ่งเหมาะสำหรับอธิบายปัญหาจริยธรรมในสังคมที่ไม่ซับซ้อนอย่างสังคมเกษตรกรรม

๒) อทินนาทานในรูปของทรัพย์สินทางปัญญา : ได้แก่ อทินนาทานอันเกิดจากการละเมิดลิขสิทธิ์ทางปัญญาของคนอื่น สมัยปัจจุบันถือว่าเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งซึ่งไม่มีในสมัยโบราณ เช่น การคัดลอกทรัพย์สินที่บรรจุในแผ่นซีดี-รอม ไม่ว่าจะป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ดนตรี เพลง หนังสือ หรือข้อมูลทางวิชาการอื่นๆ เช่น ความรู้ ภูมิปัญญา หรือการค้นพบใหม่ๆ ทางวิทยาศาสตร์

๓) อทินนาทานในรูปของการเล่นหุ้น : ได้แก่ อทินนาทานอันเกิดจากการเล่นหุ้นแบบเอาเปรียบคนอื่น เช่น การปั่นราคาหุ้น การปล่อยข่าวลือเพื่อให้ราคาหุ้นขึ้นหรือตก รวมทั้งการโจมตีค่าเงินเพื่อให้ได้มาซึ่งกำไรจากการค้าเงิน พฤติกรรมเหล่านี้ถือว่าเป็นการลักทรัพย์และผิดศีลข้อที่ ๒ ด้วย

๔) อทินนาทานในรูปของการล้วงข้อมูล : ได้แก่ อทินนาทานอันเกิดจากการขโมยหรือการล้วงข้อมูลลับของคนอื่นทางอินเทอร์เน็ต เช่น กลุ่มที่แฮคเกอร์ (Hacker) ที่เจาะเข้าไปในเวบไซต์ต่างๆ เพื่อล้วงข้อมูลลับของผู้อื่น

๕) อทินนาทานในรูปของความไม่ยุติธรรมทางเศรษฐกิจ : ได้แก่ อทินนาทานอันเกิดจากการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาลที่ไม่กระจายรายได้แก่ประชาชนอย่างยุติธรรม เช่น การเอื้อประโยชน์แก่คนรวยจำนวนน้อย หรือการพัฒนาที่ตั้งทรัพยากรท้องถิ่นเข้าส่วนกลางโดยที่คนในท้องถิ่นที่ไม่ได้รับประโยชน์จากทรัพยากรนั้น กรณีนี้ถือว่าเป็นการละเมิดทรัพย์สินของประชาชนส่วนรวม หรือแม้แต่การทำธุรกิจที่เอาเปรียบผู้ใช้แรงงาน ก็ถือว่าเป็นการละเมิดผลประโยชน์ที่บุคคลเหล่านั้นควรจะได้เช่นเดียวกัน

๖) อทินนาทานในรูปของการครอบครองทรัพยากรของประเทศ : ได้แก่ อทินนาทานอันเกิดจากการครอบครองทรัพยากรส่วนร่วมของประเทศ เช่น นักการเมือง นักธุรกิจ หรือผู้มีอิทธิพลเข้าบุกรุกพื้นที่สาธารณะ ไม่ว่าจะป็นป่าไม้ แม่น้ำลำธาร ภูเขา ทะเล แล้วกอบโดยผลประโยชน์จากพื้นที่นั้นแต่ผู้เดียว กรณีอย่างนี้ถือว่าเป็นการลักทรัพย์ของสาธารณชนและถือว่าเป็นการละเมิดศีลข้อที่ ๒ ด้วย

๗) **อทินนาทานในรูปของการปล่อยเงินกู้** : ได้แก่ อทินนาทานอันเกิดจากการที่ธนาคารปล่อยเงินกู้แล้วเก็บดอกเบี้ยสูงอย่างไม่ยุติธรรม รวมทั้งการนำเงินฝากของประชาชนไปปล่อยกู้แก่ธุรกิจที่ผิดศีลธรรม เช่น ปล่อยกู้ให้แก่บริษัทค้าอาวุธสงคราม บริษัทผลิตสิ่งเสพติด ถือว่าจัดอยู่ในข่ายของการผิดศีลข้อที่ ๒ เช่นเดียวกัน^{๒๕}

เมื่อย้อนไปวิเคราะห์ถึงประเด็นปัญหาผู้นำที่มีความโลภ ในกรณีนายเบอร์นาร์ด แมดอฟฟ์ ที่ทำการฉ้อโกงในรูปของแชร์ลูกโซ่นั้น ตรงกับการอธิบายศีล ๕ ข้อที่ ๒ ในลักษณะนี้ เพราะว่สังคมเริ่มเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมโบราณมาเป็นสังคมแบบใหม่คือทุนนิยมที่ค่อยๆ ทวีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เพื่อแก้ปัญหานำกับความโลภในสังคมปัจจุบัน จึงจำเป็นที่จะต้องอธิบาย ความหมายของศีลห้าข้อที่ ๒ ให้ครอบคลุมกับสภาพปัญหาสังคมปัจจุบัน พร้อมด้วยปัญญาสัมมาทิฐิแก้ปัญหาลความโลภไม่ละเมิดสิทธิในทรัพย์สินของผู้อื่น

๔.๓ กระบวนการทำงานของปัญญาสัมมาทิฐิ

ผู้นำที่มีคุณธรรมหรือภาวะของความเป็นผู้นำที่ดี ต้องสร้างกระบวนการ ปัญญาสัมมาทิฐิจัดการความโลภ ของตนเองและบุคคลในองค์กร กล่าวคือ การจัดระบบ คือ ปรับเปลี่ยนฐานความคิดใหม่

ทำไมต้องเปลี่ยนฐานความคิดใหม่ เพราะว่า ผู้นำที่เป็นมิถิญาทิฐิจะใช้ค้นหาความโลภอยากได้มาเป็นเครื่องมือ ในการทำทุจริตคอร์รัปชั่น ซึ่งเป็นการกระทำที่ผิดจริยธรรมของผู้นำทั้งสิ้น

การเปลี่ยนฐานความคิดดังกล่าว คือ ปัญญาสัมมาทิฐิจะเป็นเครื่องวัดความรู้ว่า อะไรเป็นคุณค่าแท้จริงสำหรับชีวิต เพื่อลดการฉ้อโกง และลดปัญหาทางศีลธรรม กล่าวคือ ปัญญาสัมมาทิฐิเป็นกระบวนการแก้ปัญหาภายในจิตใจโดยตรง ปัญญา แปลว่า การรู้ทั่ว ในสิ่งทั้งหลาย ตามความเป็นจริง รู้เหตุ รู้ผลต่างๆ ในการดำเนินชีวิต^{๒๖}

ในประเด็นนี้ ผู้เขียนได้นำเสนอภาวะผู้นำกับการสร้างกระบวนการปัญญาสัมมาทิฐิเป็นเครื่องมือในการจัดการความโลภในจิตของผู้นำ และเพื่อเป็นองค์ความรู้ใหม่ในการจัดการความโลภในทุกองค์กรสำหรับนำมาใช้ให้เหมาะสมกับสภาพเหตุการณ์ในสังคมปัจจุบัน

^{๒๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรมฉบับขยายความ**, หน้า ๗๗๓.

^{๒๕} อ้างใน Kenneth Kraft, ed., **Inner Peace, Inner World : Essays on Buddhism and Non-violence** (New York : State University of New York Press), p. 127-133.

^{๒๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส อาร์. ฟรินติ้ง แมส โปรดักส์จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๒๖๔.

๕. บทสรุป

จากการนำเสนอในเบื้องต้นเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่ว่า “ความโลภเกิดจากอะไร” นั้น พบว่า ความโลภ เกิดจาก ๒ สาเหตุ คือภายใน เกิดจาก โมหะ ความหลงซึ่งเป็นตัวแปรที่ทำให้ ผู้นำต้องไปสู่ การคอร์รัปชั่น การฉ้อโกงซึ่งเป็นปัญหาระดับโลก เป็นสาเหตุของความล้มเหลวทางสังคมและวิกฤติทาง เศรษฐกิจ สาเหตุภายนอกเกิดจากคนในสังคมให้คุณค่าแก่ผู้นำที่มีสถานภาพทางสังคมสูงและครอบ ครองทรัพย์สินมาก ความโลภ คือ ความอยากได้ เป็นอาการของกิเลส

ในกรณีศึกษาทั้ง ๒ กรณี โดยเฉพาะในตัวอย่างผู้นำยุคปัจจุบันที่นำเสนอ นั้นเป็นหนึ่งใน จำนวนผู้นำของเศรษฐกิจในระบบทุนนิยมที่ประสบความล้มเหลวอย่างเห็นได้ชัดเพราะความโลภจัด และการนำเสนอภาวะผู้นำที่สร้างกระบวนการตามหลักพุทธธรรม คือ สัมมาสติ ทาน ศีล ปัญญา สัมมาทิฐิ ในการจัดการกับความโลภนั้น สามารถใช้ได้กับการแก้ปัญหาผู้นำกับความโลภทุกองค์กร แต่ในกรณีศึกษาเชิงพุทธนั้นได้นำเสนอผู้นำที่มีคุณสมบัติของภาวะผู้นำในการจัดการความโลภของ ตนเองจนประสบผลสำเร็จในชีวิตอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเปรียบเทียบกับผู้นำที่ขาดคุณสมบัติของภาวะ ผู้นำในการจัดการกับความโลภของตนเองในที่สุดต้องพบกับความเสื่อมลาภที่ตนจะพึงได้

คำถามว่า ทำไมสังคมจึงร้องหาความยุติธรรมความโปร่งใส ในการบริหารงานของผู้นำและ คนในองค์กร จากปัญหาการคอร์รัปชั่นในระดับประเทศหรือในองค์กรของตน คำตอบคือ เพราะผู้นำไม่มี คุณธรรมและจริยธรรมความเป็นภาวะผู้นำที่ดีมาสร้างกระบวนการจัดการทุจริตคอร์รัปชั่นที่เกิดจากความ โลภในตัวเองและคนในองค์กรถ้าผู้บริหารความเป็นภาวะผู้นำ คือ คุณธรรมและจริยธรรมที่มีในตน มาสร้างกระบวนการตามหลักพุทธธรรมมาควบคุมพฤติกรรมของตนและคนในองค์กร จัดการปัญหา ทุจริตคอร์รัปชั่นที่เกิดจากความโลภได้อย่างเป็นรูปธรรม ปัญหาทุจริตคอร์รัปชั่นในสังคมปัจจุบันก็จะลด น้อยลง เมื่อเป็นเช่นนี้ปัญหาการยกยอกทรัพย์สินของนักการเมืองซึ่งเป็นผู้นำประเทศจะไม่มีในสังคม ปัจจุบันดังที่ปรากฏอยู่

สำหรับผู้นำในการจัดการความโลภของตนเอง และพนักงานที่อยู่ใต้การบังคับบัญชา คือ การ ประพฤติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เป็นกุศลซึ่งตรงข้ามกับความโลภ ได้แก่ (๑) อโลภะ ความ ไม่โลภอยากได้ของผู้อื่นในทางที่ผิดศีลธรรมและผิดจรรยาบรรณในอาชีพของตน (๒) อโทสะ ความไม่ ประทุษร้าย มีจิตเมตตาเป็นความรักที่บริสุทธิ์ต่อเพื่อนมนุษย์และคนในองค์กร (๓) อโมหะ การมี สติสัมปชัญญะที่สมบูรณ์ เพราะว่า กุศลธรรมทั้ง ๓ ข้อนี้ เป็นจริยธรรมสำหรับผู้นำและผู้ตาม พร้อม กับมีสัมมาสติการระลึกชอบ ปัญญาสัมมาทิฐิ ความเห็นที่ถูกต้อง เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและ ทักษะ การให้ทาน ซึ่งเป็นการแบ่งปันลาภแก่ผู้อื่น และมีศีล ๕ ซึ่งเป็นวินัยขั้นพื้นฐานของสังคม เพื่อ จัดการกับความโลภของผู้นำและอยู่ใต้บังคับบัญชา

บรรณานุกรม

๑. ภาษาบาลีและภาษาไทย

ก. เอกสารชั้นปฐมภูมิ

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๐๐.
- _____. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. เอกสารทุติยภูมิ

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓ - ๒๕๓๔.
- _____. **ธมมปทัฏฐกถา**. ภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.
- _____. **มัจจลัตถทีปนี**. ภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.
- _____. **อรรถกถาภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๕.
- _____. **ธัมมปทัฏฐกถา**. ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.
- _____. **มัจจลัตถทีปนี**. ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

(๑) หนังสือ :

- จำนงค์ อติวัฒน์ลิขิต. **ศาสนา ชีวิต และสังคม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ สุขภาพใจ, ๒๕๔๗.
- พระมหาสมปอง มุทิโต. **คัมภีร์อภิธานวรรณนา**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๒.
- พระมหาปราโมทย์ ปโมทิตโต. **พจนานุกรมธาตุ ภาษาบาลี**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทเอกพิมพ์ไทย จำกัด, ๒๕๔๑.
- พระเทพดิลก (ระแบบ จิตตมาโน). **อธิบายหลักธรรมตามหมวดจากนวกวาท**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๘.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). **พุทธธรรมฉบับขยายความ**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๙.

_____. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์. ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๔๒**, กรุงเทพมหานคร : ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์, ๒๕๔๖.

วคิน อินทสระ. **พุทธจริยศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมดา, ๒๕๔๙.

ค. สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

<http://www.ryt๙.com/s/iq๐๓/๔๘๘๙๑๐www๒.nurnia.com/๒๖๕๕๖/๐๖/thai-social>.

http://www.kruinter.com/show.php?id_quiz=98&p=1 ศักดิ์ชัย ภูเจริญ (๒๗ ก.พ.๒๕๕๔).

http://www.the-thainews.com/analyzed/inter/int020350_6.htm (๘ ม.ค.๒๕๕๔)

๒. ภาษาอังกฤษ

Kenneth Kraft, ed., Inner Peace, **Inner World : Assays on Buddhism and Non-violence**. New York : State University of New York Press.